

PSYCHOPATOLOGIE

Poruchy jednotlivých funkcí psychiky

PhDr. Denisa Denglerová, Ph.D.

VNÍMÁNÍ (PERCEPCE) A JEHO PORUCHY

Nepatologické změny vnímání – smyslové klamy, Purkyňovy paobrazy, eidetismus, živá představa, pareidolie (zpodobňování), synestezie.

Patické poruchy vnímání

Iluze – falešné vjemy vyvolané reálným podnětem, jehož vnímání je zdeformováno, člověk je přesvědčen o pravosti svých vjemů. Dělení dle smyslů – zrakové (Capgrasův fenomén neboli iluze dvojníka), sluchové, čichové, chuťové, hmatové, pohybové, útrobní.

Pickovy vize – borcení, posunování, prostupování stěnami.

VNÍMÁNÍ (PERCEPCE) A JEHO PORUCHY

Pseudoiluze – kritický postoj, uvědomění si klamnosti vjemu.

Halucinace – klamné vjemy, které nemají žádnou oporu v realitě, nejzávažnější poruchy vnímání.

Halucinace elementární – fotony, akoasmata.

Halucinace komplexní – buď jednoho konkrétního smyslu nebo kombinované.

zrakové halucinace – mikropsie, makropsie, mikrozoopsie

sluchové halucinace – hlasy, halucinace imperativní

čichové halucinace

VNÍMÁNÍ (PERCEPCE) A JEHO PORUCHY

Agnozie – neschopnost poznávat a interpretovat smyslové vjemy, přestože smyslové orgány jsou neporušené, jde o poruchu syntetické činnosti mozkových center. Nejčastěji vlivem léze či úrazu mozku, oblast neurologická.

Depersonalizace – porucha citového prožívání při vnímání okolního světa či sebe samého, dominuje pocit odcizení. Autopsychická x somatopsychická x allopsychická (=derealizace).

Hodnocení reálnosti zážitku:

- pocit, že vnímá to, s čím se již dříve setkal (déja vu – dříve viděné, déjà entendu – dříve slyšené)
- pocit, že se se situací ještě nikdy neseťkal, pocity neznámosti a novoty (jamais vu – iluze dosud neviděného, jamais entendu – dosud neslyšeného)

POZORNOST (PROSEXIE) A JEJÍ PORUCHY

Různé vlastnosti pozornosti – tenacita (vytrvalost), kapacita (rozsah), koncentrace (soustředění se na určitý podnět), iritabilita (jaká síla podnětu je zapotřebí),...

Druhy pozornosti:

pasivní = spontánní

aktivní = záměrná, volní

protivolní

POZORNOST (PROSEXIE) A JEJÍ PORUCHY

Hyperprosexie – zvýšení pozornosti, zejména koncentrace, zaměřenost na konkrétní myšlenku, často spojeno se sebezpozorováním.

Hypoprosexie – snížení pozornosti, buď ve všech složkách nebo jen v některých.

Aprosexie – pozornost je zcela vymizelá, člověk není schopen se na nic soustředit.

Paraprosexie – pozornost je zaměřena nesprávným směrem, často spojeno s očekáváním, s velkým duševním napětím, při náhlém podnětu neadekvátní reakce.

PAMĚŤ A JEJÍ PORUCHY

Paměť – uchování informací o podnětu, který již nepůsobí, schopnost organismu uchovat strukturované informace v čase.

Složky paměti:

- vštípení obsahu
- uchování obsahu
- vybavení obsahu (reprodukce) – patří sem i znovuvybavení (rekognice), tzn. rozpoznání něčeho již známého

Druhy paměti z hlediska doby uchování obsahu:

- ultrakrátkodobá
- krátkodobá
- střednědobá
- dlouhodobá

KVANTITATIVNÍ PORUCHY PAMĚTI

Deteriorace paměti – celkové oslabení paměti, obvykle organického původu, progredující a ireverzibilní proces, oslabena může být každá složka paměti (nejčastěji vštípivost) či všechny

Hypermnézie – zvýšená úroveň paměti, většinou zesílena schopnost vybavení paměťových obsahů na úkor jejich přesnosti. Selektivní hypermnézie.

Hypomnézie – snížení paměti, celkové nebo částečné.

Amnézie – ztráta paměti na určité časově ohraničené období

- retrográdní amnézie
- anterográdní amnézie
- úplná, totální amnézie
- ostrůvkovitá amnézie

Palimpsest = alkoholické okénko – výpadek paměti vlivem intoxikace

KVALITATIVNÍ PORUCHY PAMĚTI

Paramnézie – porucha konzervace paměti, zkreslení zapamatovaných obsahů.

Vzpomínkový klam – neskutečná událost se jeví být ve vzpomínce skutečnou, nezvratné přesvědčení o správnosti vzpomínky.

Druhem vzpomínkového klamu je **kryptomnézie** – pacient se domnívá, že nejde o vzpomínku, ale o novou originální myšlenku (možnost neúmyslného plagiátorství).

Konfabulace – doplňování chybějících vzpomínek údaji vymyšlenými ad hoc.

Báživá lhavost (pseudologia phantastica) – sdělování vybájených zážitků, obvykle dramatické popisy, kde je pacient hlavním hrdinou.

Ekmnézie – nesprávná časová lokace vzpomínky, minulost pokládána za současnost apod.

MYŠLENÍ A JEHO PORUCHY

Kvantitativní poruchy myšlení

Bradypsychismus – zpomalené tempo myšlení.

Útlum myšlení (=zpomalené myšlení) – bradypsychismus + snížená spontaneita a dynamika myšlení, myšlení je zploštělé, chudé, nepružné, nerozhodné, odpovědi následují po latencích.

Myšlenkový záraz (blok) – úplná zástava myšlení, narušení myšlenkových procesů bez zjevné příčiny (je třeba odlišit od poruch pozornosti a řeči).

Tachypsychismus – zvýšená rychlost myšlení.

Překotné (zrychlené) myšlení – tachypsychismus vystupňován do myšlenkového trysku, řeč nestačí zachycovat myšlenky, vyskytuje se u manických stavů.

MYŠLENÍ A JEHO PORUCHY

Kvantitativní poruchy myšlení

Roztržité myšlení – do myšlení zasahuje nějaký cizí element, problém, pochod (koncentrace na jiné téma, silná emoce).

Zabíhavé myšlení – nerozlišuje mezi podstatným a nepodstatným, převážně směřuje k cíli, avšak s množstvím oklik, popisuje správně, ale zeširoka, nedokáže vybrat podstatné od nepodstatného.

Nevýpravné myšlení – nepostupuje kupředu, zabývá se stále tímtéž, opakuje stejnou myšlenku, verbálně ji obměňuje.

Perseverace (ulpívavé myšlení) – ulpívá na jedné myšlence, stále opakuje jednu větu či pár slov.

MYŠLENÍ A JEHO PORUCHY

Kvalitativní poruchy myšlení

Allogení (podvržené) myšlenky – nemocný považuje myšlenky za vsugerované, implantované, přicházející zvenčí.

Autistické (dereistické) myšlení – odkloněné od reality, zaměřené na vnitřní svět pacienta, nereaguje na okolí.

Katatymní myšlení – ovládáno emocemi, předsudky, subjektivními, osobními důvody.

Plané mudrování = šroubované myšlení, rezonérství.

Ovládavá myšlenka – výrazně ovlivňuje plány, názory, jednání, náladu, životní styl...

Dominující myšlenka – silně emočně zabarvená, obvykle obava z budoucnosti, nepřiměřené starosti atd.

Vztahovačné (paranoidní myšlení)

MYŠLENÍ A JEHO PORUCHY

Kvalitativní poruchy myšlení

Tangenciální myšlení – ne zcela navazující myšlenky, ostatní se v nich těžko orientují.

Dyslogické myšlení – nesrozumitelné, defektní, formální logická a gramatická úprava je zachována.

Inkoherentní (nesouvislé) myšlení – logický řád myšlenek zcela chybí, řeč je nesouvislá (agramatismus x slovní salát).

MYŠLENÍ A JEHO PORUCHY

BLUDY

Patří mezi kvalitativní poruchy myšlení nevývratné, mylné přesvědčení pacienta, pro něj evidentní, ovlivňuje komplexně myšlení a obvykle se projevuje v jednání, může však blud i zapírat. Doprovázejí psychotická onemocnění.

Dle obsahu se dělí na extrapotenční bludy x makromanické bludy x mikromanické bludy x paranoidní bludy.

Bludy primární x sekundární

Bludy trvalé x tranzitorní

Bludy indukované

BLUDY

Bludy makromanické

extrapotenční – přesvědčení o vlastní síle, nadání, schopnostech přesahující jakékoliv hranice

megalomanické (velikášské)

blud originární

blud inventorní

blud reformátorský

blud religiózní

blud kosmický

BLUDY

Bludy mikromanické

blud hypochondrický

blud autoakuzační – sebeobviňování

blud negační

blud insuficienční – přesvědčení o naprosté neschopnosti, sebepodceňování

blud obavný

blud ruinační

BLUDY

Paranoidní bludy

Chorobná vztahovačnost, pacient indiferentním či dokonce pozitivním podnětům přisuzuje negativní význam vztahující se k jeho osobě, je přesvědčen, že je mu ubližováno, že je mu křivděno, že je pronásledován atd. Mají tendenci se slučovat a vytvářet bludné systémy.

Blud perzekuční

Blud žárlivosti (emulační)

INTELIGENCE A JEJÍ PORUCHY

Mentální retardace

lehká

středně těžká

těžká

hluboká

Syndrom idiot savant – některé schopnosti enormně rozvinuty, jiné na úrovni mentální retardace, obvykle u autismu

Demence

Pseudodemence

Sociální zanedbanost

ŘEČ A JEJÍ PORUCHY

Řeč je mluvená, písemná, znaková, vnitřní. Má svou obsahovou a emoční složku, odehrává se v určitém situačním kontextu.

Řeč je instrumentální složkou myšlení.

Oblíbené slovo – vyplňuje zaváhání, mezeru, může jít o módní výraz či slovní tik

Ventilové slovo – slouží k odreagování tenze, výraz napětí, překvapení, zlosti, jde o zaklení, nadávku atd.

Koprolalie – užívání sprostých slov

Verbigerace – řečová stereotypie, opakování stále stejného slova či věty

Slovní salát – slova spolu logicky vůbec nesouvisí, objevuje se u rozpadlého myšlení

Neologismy – nově vytvořená slova

ŘEČ A JEJÍ PORUCHY

Puerilní řeč – zní jako dětská mluva, agramatismus x paragramatismus

Mutismus – úplný útlum řeči, vše je zachováno, pacient je schopen komunikovat gesty, písmem apod.

Selektivní mutismus (aphrasia voluntaria) – pouze k některým osobám nebo v konkrétní situaci, nejčastěji u dětí.

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Podle intenzity a časového průběhu se emoce dělí na:

- afekty – krátkodobé intenzivní citové reakce, silné a bouřlivé, leč krátce probíhající citový stav (zděšení, hněv, radost...)
- city – trvalé citové vztahy
- nálady – protrahované emoční stavy, trvalé, méně intenzivní, provází prožívání a činnosti
- vášně – intenzivní, silné, dlouhodobé, významně ovlivňují myšlení a činnost člověka

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Poruchy afektů

Patický afekt – velmi prudký afekt následovaný kvalitativní poruchou vědomí, končí vyčerpáním a upadnutím do spánku, bývá na něj amnézie. Může vést k trestnému jednání, pokud je prokázán vede ke zproštění viny.

Zvýšená afektivní dráždivost – sklon k patickým afektům.

Nezvládnutý afekt – nechá se strhnout k neuváženým činům, je si vědom svého jednání, nedokáže je však plně ovládat, není přítomna porucha vědomí, nenásleduje amnézie.

Přesun afektů – změna objektu afektu.

Afektivní ztlum – klidné, účelné, rozumné jednání bez afektivního vzrušení v hrozné situaci (živelné katastrofy, válečná vřava, autohavárie atd.), emoční reakce se dostaví opožděně po ustoupení krizové situace často v plné síle.

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Poruchy afektů

Afektivní stupor – v obdobných situacích, může být i ve výjimečně radostných, strnutí, neschopnost pohybu, vymizí řeč, gestika, mimika, „solný sloup“, vědomí i paměť zachováno.

Emoční labilita – proměnlivé emoce, vyvolané i slabými podněty, nestabilitnost.

Emoční inkongruence – emoce vzniknou, ale neodpovídají dané sociální situaci (smích na pohřbu).

Afektivní ambivalence – ve stejném okamžiku se vyskytují protikladné emoce.

Katatymie – emoce výrazně zkreslují myšlení, jednání, prožívání a hodnocení reality.

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Fobie

Vtíravý strach z konkrétního objektu či situace, strach je chorobný, neodůvodněný, člověk si uvědomuje absurdnost svého strachu, nedokáže jej však překonat. Popsáno několik stovek fóbií.

klaustrofobie – strach z malých uzavřených prostor

agorafobie – strach z velkých volných prostranství

zoofobie

xenofobie

arachnofobie

bacilofobie

carcinofobie

....

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Poruchy nálad

Patické nálady mají obvykle silnější intenzitu, dlouhé trvání, jsou těžko odklonitelné, nemají vztah k vnějším podnětům a mají výrazný vliv na celkovou duševní činnost.

euforická nálada – spokojená, blažená nálada, vše je přijímáno s uspokojením

manická nálada – veselá, radostná, rozjařená nálada spojená se živou motorikou a zvýšenou aktivitou

expanzivní nálada – zvýšené sebevědomí a aktivita vede k neustálému zasahování do okolního světa

explozivní nálada – dráždivá

rezonanční nálada – zlobná, zvýšené sebevědomí, náchylnost k zlostným a nepřátelským reakcím

dysforická nálada – mírnější varianta rezonanční nálady

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Poruchy nálad

depresivní nálada – smutek, skleslost, utlumenost, bezútěšnost...reaktivita i sebevědomí sníženo

bezradná nálada – neschopnost rozhodnout se

apatická nálada – lhostejnost, nedostatek zájmu

anxiózní nálada – úzkost, obavy, nejistota z budoucnosti, pocity neurčitého ohrožení, psychomotorická aktivita může být zvýšená i utlumená

EMOTIVITA A JEJÍ PORUCHY

Poruchy vyšších citů

Sociální tupost – snížená schopnost vyznat se ve sociálních vztazích, těžko se navazují kontakty.

Asociální city – spojení sociální tuposti se snížením etických citů.

Antisociální city – krajní egoismus, výrazná bezcitnost a bezohlednost.

Anetičnost – nerozvinutí vyšších citů či jejich zánik, nedostatek soucitu, vřelosti, pochopení, jsou velmi egoističtí, chovají se zcela bezohledně, bez morálních zábran.

Přehnané sociální cítění – opak předchozího.

VŮLE A JEJÍ PORUCHY

Vůle – záměrné, cílevědomé úsilí směřující k dosažení vědomě vytčeného cíle (W. Stern).

Hypobulie – snížení vůle, vyznačuje se nerozhodností a bezradností.

Abulie – úplné vymizení vůle, neschopnost dojít k rozhodnutí, neschopnost cokoli chtít a o cokoli usilovat, neschopnost nějakou činnost zahájit.

Hyperbulie – zvýšená, úporná rozhodnost, patologická aktivita, cílevědomost, houževnatost v rozhodování, překotnost, enormní energie, vytrvalost často malá, někdy i dlouhodobá.

